

Svenska poeter på frimärken

av Egon Jonsson

Charles Darwin beklagade mot slutet av sitt liv att han med åren hade förlorat den förmåga han en gång ägde att njuta av poesi. Om han fått leva om sitt liv skulle han ha tagit för vana att regelbundet läsa dikter. På det sättet skulle de delar av hjärnan som efterhand förtvinat ha kunnat hållas vid liv.

Man kan gå ett steg längre. Genom att läsa poesi och intressera sig även för andra kulturyttringar hindrar vi inte bara delar av hjärnan från att förtvina. Vi utvecklar dem så att de ger oss allt rikare upplevelser.

Gunnar Ekelöf har skrivit en artikel om sitt förhållande till poesin. Den står att läsa i *Tankesamling*, åttonde delen av Ekelöfs *Skrifter*. "Förr läste jag mycket lyrik, nu läser jag mer", bekänner han och betonar att man av många års lyrikläsning får kvar ett radband av anklanger, lösryckta rader, nästan trollformler: "Man får mer och mer ett arvegods i livet. Dessa rader är f.ö. egentligen inte lösryckta ur sitt sammanhang, de är sådant som har fastnat på ens eget, på ens hela utveckling. Jag tror nämligen att människan är ett slags limstång, eller varför inte en blomma med dess honungsgömma, och att bara vissa fjärilar eller honungsflugor når dit, och att bara visst bestämt stoff från vingar eller mundelar fastnar. Detta stoff har en del i vår personliga uppbyggnad, olika för alla, och dikten är ett av de media det behöver för att spridas."

Så långt Ekelöf. Poeten strävar efter att vara sig själv och att ge av sig själv. I gengäld förväntar han sig av läsaren uppmärksamhet och öppna sinnen. Det kan ändå vara svårt att tillfullo famna diktarens budskap. Vi kan då betänka några ord av detta

EGON JONSSON är född i Västervik 1919.

Efter 46 år i *Posten*, varav de flesta som informationschef, pensionerades han 1984.

Han har varit ledamot i Postmuseinämnden i olika omgångar – åren 1977-84 som ordförande.

Postmusei Vänners styrelse har han tillhört sedan 1957.

sekels främste engelskspråkige lyriker – T.S. Eliot: "De dikter som givit mig mest är de som jag inte helt har förstått."

Detta är den ena bakgrunden till min artikel om de svenska skalden som figurerat på frimärken – att således slå ett slag för lyriken.

Den andra bakgrunden är att jag en gång för många år sedan blev ombedd av en vän – poeten och litteraturkritikern Stig Carlson – att skriva om detta ämne i *Lyrikvännen*, organ för Folket i Bilds Lyrikklubb. Detta förlag grundades 1953 på initiativ av Stig Carlson, som redigerade tidskriften med ett brinnande intresse, ja lidelse för poesin, till sin död 1971.

Artikeln för *Lyrikvännen* blev aldrig skriven men Stig Carlson sådde ett frö.

24 poeter

Inalles har till och med 1996 24 poeter presenterats på svenska frimärken. Huvudlinjen har varit att knyta utgivningen till författarnas födelse- eller dödsår – oftast i samband med ett sekeljubileum.

Genom att följa denna linje har så gott

som alla betydande diktare fångats in. Så till vida har principen varit god. Men den har uteslutit att en del både levande och avlidna skaldar, vars storhet som lyriker inte kan ifrågasättas och som haft och har en vid och tacksam läsekrets och är förtjänta att upptäckas av ännu fler, inte kan komma på frimärke förrän nästa sekel. Hit räknar jag Hjalmar Gullberg, Karin Boye, Artur Lundkvist, Gunnar Ekelöf, Johannes Edfelt, Erik Lindegren, Tomas Tranströmer, Göran Sonnevi, Verner Aspenström och Bo Setterlind.

I förändringens tidevarv är inget beständigt. Men låt oss hoppas att frimärket lever vidare även under 2000-talet, så att dessa poeter sent omsider får sin frimärkliga hyllning.

Men all rättvisa är inte skipad. Några stora skaldar har blivit överhoppade. Särskilt anmärkningsvärt är att Erik Johan Stagnelius saknas. Han är den svenska romantikens störste poet och har en given plats på den svenska Parnassen. Kanske han inte hade så många läsare under sin livstid. Men sedan och än idag är han livligt uppskattad för sin sköna poesi. Att det inte finns något tillförlitligt porträtt av honom bevarat borde väl inte ligga honom i fatet.

En annan stor författare som inte finns med är Johan Henrik Kellgren. Han var mycket betydelsefull för sin samtid men har väl få läsare idag. Andra poeter som kanske har varit värda att ihågkommas är Lasse Lucidor, Carl Gustaf af Leopold, Carl Snoilsky, Vilhelm Ekelund och Anders Österling. Men alla tåg har ju inte gått ...

Det började i rätt anda

Det dröjde till 1940 innan den förste skalden – och författaren överhuvudtaget – uppmärksammades med ett frimärke. Den som då hedrades var en av de största skaldar vårt land har haft – i mångas ögon den allra störste – Carl Michael Bellman. Men jag återkommer till detta frimärke. Jag har bedömt det så att framställningen vinner på att jag tar poeterna i någorlunda kronologisk ordning litteraturhistoriskt sett och således inte efter frimärkenas utgivningsår.

Olaus Petri
Utgivningsdag 19 april 1952

Mäster Olof

Psalmdiktaren, kyrkoreformationens främste talesman Olaus Petri (1493-1552) stiger först fram i ledet. Hans frimärke utgavs 1952 i två valörer: 25 öre och 1:40 kr. Det är komponerat av den erfarne grafiske formgivaren William Peterson efter ett träsnitt i Petris *Een böne-book*. Vi ser "Mäster Olof" predika i Storkyrkan.

Gravören Sven Ewert har lyckats väl i sin föresats – att efterbilda ett träsnitt.

Olaus Petri är sin tids främste religiöse och historiske författare. Hans språk är påfallande enkelt och lättfattligt. Även i det avseendet var han en reformator.

Den äldsta bevarade psalmboken från 1536 tillskrivs honom. All text i denna och i närmast efterföljande psalmböcker är anonym, så det går inte att med säkerhet fastställa vilka psalmer och översättningar som är hans verk. Jag avstår därför från att ge ett prov på hans diktning.

Skaldekonstens fader

Det är Atterbom som döpt Georg Stiernhielm (1598-1672) till "den svenska skaldekonstens fader". Han var i varje fall den förste skald som tog diktandet på allvar – som ett kall. Det är ingen tillfällighetsvers han skriver.

Stiernhielmfrimärket gavs ut 1972. Valören är 85 öre och det är utfört i flerfärgs fotografyr efter en oljemålning av hovmålaren David Klöcker Ehrenstrahl. Jan Magnusson, flitigt utnyttjad konstnär under många år för frimärkshäftenas omslag och

Georg Stiernhielm
Utgivningsdag 23 februari 1972

Frimärket är handgraverat till skillnad mot Stiernhielmfrimärket och differensen är markant. Fotogravyr är en allt vanligare metod i många länders frimärksframställning. Men handgravyren är ur konstnärlig synvinkel helt överlägsen. Czeslaw Slanias gravyr är ett talande exempel.

Nordenflychts författarskap inleddes 1743 med en samling, vackert betitlad *Den Sörjande Turtur-Dufvan*. Den är inspirerad av en personlig sorg. Även i sin efterföljande diktning biktat hon sitt känsloliv med innerlighet och äkta tonfall.

för minnespoststämplat, har gjort förlagan.

Stiernhielm var ingen blygsam man. På titelbladet till sina samlade dikter 1668 deklarerar han att först genom honom har sånggudinnan lärt sig att dikta på svenska. Hans mest kända dikt är *Hercules*. Den handlar om den unge ädlingen som står vid skiljevägen, vid valet mellan dygdens smala stig och Fru Lustas mera lockande breda väg.

ur *Hälsepris*

Hälsan är allt. Allt, allt är alltsinte, där intet är hälsan.

Kongliga våld, makt, prakt, guld, vett är alltsinte mot hälsan.

Rikedom, ungdoms lust, konst, gunst äre vanskliga gåvor,

kommande, gångande som en vind, tacknämliche, ljuve, dock ej längre än hälsan är hos; viker hon fare väl, fröjd!

Hälsan allen är i vilko beror vår världslige sällhet,

hälsa till liv och själ give Gud, vår evige hälsa!

Skönheten bräcklig glans

En blomma rinner upp ur mull,
av väder blåses hon omkull,
ell' vissnar hon och får sitt slut
när sommartiden lupit ut.

Så är det ock med skönhets prakt,
hon äger ej fullkomlig makt:
hon lider oundviklig nöd
av sjukdom, ålder, tid och död.

En skönhet är allena till,
som evigheten gilla vill:
en ren, en klar, en helgad själ,
hon växer till, och prydes väl
av himlaprakt, en skönhets skrud,
som gör att hon behagar Gud.

Hedvig Charlotta Nordenflycht
Utgivningsdag 10 augusti 1987

Vår första skaldinna

Hedvig Charlotta Nordenflycht (1718-63) har så att säga inte av egen kraft kommit på frimärke. Utgivningsåret 1987 har ingen anknytning till hennes personhistoria. Frimärket i valören 2:10 kr ingår i serien "Konst på Gripsholms slott" och förlagan är ett porträtt av Johan Henrik Scheffel.

Carl Michael Bellman
Utgivningsdag 4 februari 1940

Hovsekreteraren och hovsångaren

Som jag nämnde inledningsvis var Carl Michael Bellman (1740-95) den förste skalden som fick sig ett frimärke tillägnat. Det utgavs 1940 i två valörer – 5 och 35 öre – och det är tecknat av Torsten Schonberg efter en medaljong av Sergel. Gravör var Sven Ewert.

Bellman har tillägnats ännu en utgåva – en serie jubileumsfrimärken i sällskap med Evert Taube 1990.

Schonbergs Bellmanfrimärke hör till hans bästa. Han har med gravörens hjälp fått fram en fin skulptural verkan.

I sina memoarer har en av de mest anlitade frimärkskonstnärerna – Einar Forseth – skrivit att han av alla frimärkstecknare sätter Olle Hjortzberg främst. Torsten Schonberg betraktar han som "vår andre mästare".

Schonberg har också gått till eftervärlden genom sina bokillustrationer. Ett praktverk och en dyrgrip för samlare är Strindbergs *Sagor* (1915).

Om Bellmans liv och leverne råder många myter. Visst levde han rullan i unga år och visst ådrog han sig skulder. Men det var inte så lätt att försörja sig och sin familj – hustru och fyra barn – som underbetald statstjänsteman.

Men som E.N. Tigerstedt, en av våra stora litteraturhistoriker vid sidan av Henrik Schück, Erik Hjalmar Linder, Lars Lönnroth och Sven Delblanc, framhåller i *Svensk Litteraturhistoria* var han aldrig någon suput eller förfallen krogkund, inte ens under sina sista år, märkta av fattigdom och lungsot. Detta vederläggs redan av omfånget av hans författarskap. Däremot var han en glad och rolig fyr, med dåliga affärer, svag för granna

kläder och vackra flickor, läcker mat och goda drycker.

Sitt storverk *Fredmans epistlar* följt av *Fredmans sånger* tillkom under en lång tidrymd – från slutet av 1760-talet till 1791. Tigerstedt sammanfattar: "Bellman är en av den svenska diktens största konstnärer, ja virtuoser. Han behärskar fullständigt den övliga klassicistiska verstekniken, men han skapar därjämte verser och strofer av ett annat skenbart friare och dock konstnärligare slag!".

Ur *Aftonkväde*

Träd fram, du nattens gud, att solens lågor
dämpa,
bjud stjärnan på din sky mot aftonrodnan
kämpa,
gör ljumma böljan kall,
slut ögats förlåt till, kom lindra kval och
krämpa
och blodets heta svall.

Ditt täcke gömmer allt, betraktom Floras
gårdar;
här skönsta höjder fly, där mörka griftevårdar
på svarta kullar stå.
Och, under uvars gråt, mullvador, ormar,
mårdar
ur sina kamrar gå.

Med humor som vapen

Anna Maria Lenngren (1759-1817) förevigades på frimärke 1954. Frimärket i två valörer – 20 och 65 öre – komponerades av William Peterson efter en medaljong av Sergel. Sven Ewert graverade. Det är både bildmässigt och typografiskt ett stramt och vackert frimärke.

Av sin fader, akademiadjunkten M. B. Malmstedt fick Anna Maria en litterär uppfostran. Man kan beskriva henne som en emanciperad ung dam, när hon 1780 gifte sig med en tidningsman, Carl Peter Lenngren. Genom honom blev hon knuten till *Stockholms Posten* och Johan Henrik Kellgren. Hon började skriva satiriska dikter och

Anna Maria Lenngren
Utgivningsdag 18 juni 1954

Frans Michael Franzén
Utgivningsdag 23 februari 1972

epigram och efter Kellgrens död 1795 blev hon den ledande bland upplysningstidens poeter. Hennes elegant formade ironiska, ofta elaka dikter kan med stor behållning läsas än idag.

Epitaf

Här vilar fänrik Spink, en hjälte, som, tyvärr,
för tidigt samlad blev till sina fäders grifter.
Hans årtal voro få men stora hans bedrifter:
han sköt en gång en sparv och red ihjäl en
männ.

"En ypperlig skald"

Frans Michael Franzén (1772-1847) är vid sidan av Wallin den store psalmdiktaren men han har även skrivit många "världsliga" dikter. Frimärket 1972 i valören 50 öre är tecknat av en beprövad frimärksporträttör – Lasse Söderberg – som åren 1969-73 tecknade Nobelfrimärkena. I detta fall har Söderberg utgått från en medaljong av Karl Hultström. Bild och även text har klar reliefprägel, mycket tack vare Arne Wallhorns gravyr.

Per Bjurström citerar i *Tre decennier svensk grafik* ett uttalande av Lasse Söderberg: "Strävan efter att nå sanningen i bilden är en av de primära faktorerna i början av bildens tillkomst. Kampen med detta blir så intensiv och långvarig att efter några månader ser jag helt plötsligt att bilden är en enda stor flykt från sanningen."

Denna erfarenhet – hur svårt det är att komma fram till sin egen sanning – delar Lasse Söderberg säkert med många bildskapare.

Redan som ung poet vann Franzén berömmelse. När han 1794 prisbelönades av Svenska Akademien hette det om hans dikter att de "syntes lova Sverige en ypperlig skald och det uti förut obanade vitterhetsvägar."

En förnyare blev han. Hans veka, måleriska, melodiska dikter bröt mot den akademiska traditionen. Med åren diktade han dock mer och mer i klassisk anda.

Det är framför allt hans psalmdiktning som överlevt.

Ur Kejsar Hadriani dödssång

Du vet vad du lämnar,
ej vart du dig ämnar.
Ack! Bort i en öken,
där kring dig blott töcken
och skuggor du ser.
Självt blott en skugga där svävande
bleknande, bävande
leker du
smeker du
aldrig, aldrig mer.

"Davidsharpan i Norden"

Då och då har någon av våra skickliga frimärksgravörer anförtratts att både komponera och gravera frimärken. 1979 begav det sig att samtidigt som Martin Mörck ensam stod för ett frimärke skildrande Sundsvallsstrejken 1879 så fick Majvor Franzén förtroendet att forma ett frimärke tillägnat Johan Olof Wallin (1779-1839). Valören är 4:50 kr. Majvor Franzén utgick från ett porträtt av L. H. Roos af Hjelmsäter. Arne Carlbom

påpekar i *Frimärksbilder* att Roos för sin tid fick kritik för att hans etsade porträtt hade stela profiler och ett väl ymnigt hårsvall. Så Wallin var kanske inte fullt så skönlockig som han framträder på frimärket.

Dalkarlen J.O. Wallin var son till en fältväbel och växte upp under fattiga förhållanden. Men tack vare sin begåvning och sin ihärdighet gjorde han en lysande karriär inom kyrkan. Han blev pastor primarius i Stockholm 1818 och ärkebiskop 1837.

I det företal Wallin skrev till en provpsalmbok 1816 ger han sin syn på hur en äkta psalm skall vara: "En äkta psalm är ej ett akademiskt vitterhetsstycke; den är ej gjord att kittla örat och inbillningen med granna bilder, frappanta vändningar och en hänförande verskonst; den sjunges eller läses blott för hjärtats rening, andaktens höjande och själens förkovran i tro, hopp och kristeligt sinne."

Av de 500 psalmerna i 1819 års psalmbok var 130 nyskrivna av Wallin och ännu fler hans översättningar och bearbetningar.

Psalm 197

Den blida vår är inne,
och nytt blir jordens hopp.
Ny fröjd får varje sinne,
nytt liv får varje knopp.
Hur livligt solen strålar,
hur majestätiskt mild!
För dödliga hon målar
odödlighetens bild!

Förskönad nu naturen
står klädd i högtidsdräkt.
Var ljuvlig vållukt, buren
till oss av vindens fläkt!
Vad prakt, och rikedomar
som skiftar tusenfalt!
Se runt omkring dig blommar
och lever, doftar allt.

Johan Olof Wallin
Utgivningsdag 6 september 1979

Esaias Tegnér
Utgivningsdag 2 november 1946

Det evigas diktare

Frimärket för att hylla Esaias Tegnér (1782-1846) gavs ut i två valörer – 10 och 40 öre 1946. Det har tecknats av Harald Sallberg efter en porträttbyst av J. N. Byström.

Harald Sallberg var under ett drygt halvsekel knuten till Konsthögskolan. 17 år ung anställdes han som tryckarbiträde vid etsarskolan. 1932 blev han vikarierande lärare och 1954 huvudlärare med professors namn. Han behärskade alla grafiska tekniker. Enastående vackra är hans trägravyrer i Carl von Linnés "Fyra skrifter". "Min filosofi är denna," förklarade han, "att tecknandet är grunden till allt konstskapande".

Esaias Tegnér gjorde en snabb karriär. Efter att under studierna ha försörjt sig som informator blev han 1803 docent i Lund i estetik och 1812 – vid 30 års ålder – professor i grekiska. Till biskop i Växjö utnämndes han 1824.

Som självständig diktare framträdde han 1810 med *Det eviga*. Med *Svea* fick han året därpå Svenska Akademiens pris. *Fritiofs saga* 1825 befäste slutgiltigt hans ställning som

den främste av dåtidens poeter.

Göran Hägg, docent i litteraturvetenskap vid Stockholms universitet, skriver i *Den svenska litteraturhistorien* att Tegnér bana i stort sett slutar när han 1826 flyttade till Växjö. Där vantrivdes han och hans hälsa vacklade.

Vilken sjukdom Tegnér led av har varit föremål för mycken forskning. Led han – som han själv ansåg – av mjältsjuka, hypokondri, melankoli? Eller var han manodepressiv eller schizoid? Hur som helst förändrades Tegnér syn på livet och på diktningen.

Hans mest betydande dikt mot slutet av livet är *Sång den 5 april 1836 till Svenska Akademiens 50-årsdag* med dess lysande skildring av den gustavianska tiden.

Den första versen lyder:

Jag stod på stranden under Kungaborgen,
när dagens oro äntlig somnad var,
och öde voro gatorna och torgen,
och på Kung Gustafs stod sken månen klar.
Där låg ett uttryck i de milda dragen
som när det åskar i en fredlig dal,
och hjälten var där, men jämväl behagen,
en segerkrans, men som bland blommor
tagen,
en blick till hälften örn, till hälften näktergal.

Diktare, historiker och tonsättare

Året efter det att Tegnér kommit på frimärke var det hans diktarbroder Erik Gustaf Geijers (1783-1847) tur. Frimärket tecknades av Einar Forseth, som utgick från ett porträtt av J. G. Sandberg. Valörbeteckningen 5 öre är typisk för Forseths lekfullhet.

Gilbert Svenson karaktäriserar i *Stildrag hos våra frankotecken* Einar Forseth som vårt lands mest uppslagsrike frimärkstecknare. Det var ju också han som skapade våra stilistiskt bästa frimärken under 1920-talet – Lejontypen och Gustav Vasa.

Själv skriver Forseth i sina memoarer: "De krav man enligt min mening i första hand bör ställa på ett frimärke är, att det är

Erik Gustaf Geijer
Utgivningsdag 23 april 1947

grafiskt riktigt men enkelt utformat med klar och åskådlig bildframställning, hur olika motiven än må vara.

Överlastade, gyttiga naturscenerier är absolut inte lämpliga medan enkla naturformer som en enkelformig blomma, ett blad, ett träd eller dylikt och även symboler och heraldiska tecken är att föredra framför alltför stor naturalism."

Geijer såg på sitt liv som om han hela tiden varit "en växande människa". Hans ständiga utveckling har gått från konservatism och göticism till nyromantik och slutligen till liberalism. Men han lät sig ändå aldrig inordnas i någon fälla. Vad han ytterst strävade efter var "att ej hava levt förgäves".

Geijers "lyriska" period är förhållandevis kort men han har skapat litterära gestalter som överlevt – Vikingen och Odalbonden – liksom några psalmer, bl.a. *Du bar ditt kors o Jesu mild* och några korta dikter som han själv tonsatt.

Natthimelen

Ensam jag skriker fram på min bana.
Längre och längre sträcker sig vägen.
Ack, uti fjärran döljes mitt mål!
Dagen sig sänker, nattlig blir rymden.
Snart blott de eviga stjärnor jag ser.
Men jag ej klagar flyende dagen.
Ej mig förfärar stundande natten.
Ty av den kärlek, som går genom världen,
föll ock en strimma in i min själ.

Diktarporträttens mästare

Ingen av de konstnärer som tecknat de diktarporträtt jag hittills har beskrivit har svarat för mer än ett eller annat frimärksporträtt. Samma gäller de diktarporträtt som avhandlas i det följande – dock med ett lysande undantag. Stig Åsberg (1909-68) har porträtterat Atterbom, Heidenstam, Fröding och Almqvist och dessutom ytterligare en författare – Selma Lagerlöf.

Per Bjurström, en av den moderna svenska grafikens främste kännare, menar att Stig Åsberg var den ledande i den generation som på 1930-talet förde in den svenska grafiken i en ny modernare era.

Hans speciella gebit blev efter hand naturstudier, varom Bjurström skriver: "Han skildrar med oerhört förfinade och subtielt avvägda medel det sörmländska sommarlandskapet med dess stilla vattenspeglar, han fördjupar sig i verklighetsnära framställningar av vegetationsdetaljer, insekter och andra kryp."

Stig Åsberg har illustrerat några av svensk bokkonsts vackraste böcker som Gustav Sandgrens *Skymningssagor* (1936 och 1946), *Svensk naturlyrik* (1941), vidare, – med utsökta träsnitt – Izaak Waltons *Den fulländade fiskaren* (1945) och H. D. Thoreaus *Skogsliv vid Walden* (1947).

Som illustratör var hans ambition, enligt egen utsago, "att på ett personligt sätt träffa det skrivnas stämning och ton".

Personligt formade är verkligen också hans porträttfrimärken med inlagda symboler som han själv med sin beläsenhet har valt.

Stig Åsberg var verksam som frimärkskonstnär åren 1955-68. Motiven sträcker sig över ett vitt fält. Han är förvisso jämbördig med de tidigare mästarna Hjortzberg, Forseth och Schonberg.

Den sanne romantikern

Atterbom (1790-1855) med förnamnen Per Daniel – det poetiskt klingande Amadeus lade han själv till senare i livet – har gått till litteraturhistorien som dess förste utövare.

Per Daniel Amadeus Atterbom
Utgivningsdag 21 juli 1955

Hans *Svenska siare och skalder* (1841-55) är ett mästerligt och banbrytande verk i sex delar.

Men det är som skald han skildras i Åsbergs frimärke utgivet 1955 i valörerna 20 öre och 1:40 kr. Sven Ewert stod för gravyren.

Porträttet som bygger på en relief av bildhuggaren Bengt Erland Fogelberg kompletteras med en bukett blommor som här symboliserar Atterboms romantiska diktning. En av hans diktsviter heter just *Blommorna*.

Atterboms mest omtalade men knappast mest lästa diktverk är *Lycksalighetens ö*, ett sagospel eller med hans egna ord "ett fantasimens sorgespel". Ur detta versdrama har jag hämtat denna dikt:

Kör av vindarna

Upp genom luften, bort över haven,
hän över jorden, i stormande färd!
Morgonens drottning, med rosiga staven,
vinkar oss ut i sin vaknande värld.
Upp, till de brusande
böljornas lek;
upp, till de susande
lundarnas smek!
Människan, djuren, i kvalmiga nästen
lyssna med oro till vingarnas dån;
vi sväva fria till himmelens fästen,
komma med budskap igen därifrån!

Romantiker och realist

Bilden av Carl Jonas Love Almqvist (1793-1866) blev Åsbergs sista diktarpporträtt. Frimärket gavs ut 1966 i två valörer – 25 öre och 1 kr. Förlaga är ett berömt, ofta reproducerat porträtt av Carl Peter Mazer. Det gåtfulla i Almqvists karaktär som Mazer fångat har Åsberg och Czeslaw Slania lyckats överföra till frimärksbilden. Symbolen var given – törnrosen.

Almqvist var både romantiker och realist. Å ena sidan en mystiker, en religiös förkunnare, en stämningsmänniska, en högstämd naturskildrare, å andra sidan en samhällskritiker, en pedagog och läroboksförfattare, den svenska fattigdomens lysande skildrare.

Almqvist var således en motsägelsefull natur, en blandning av eld och kyla. Han var också omstridd, både älskad och hatad och hans liv slutade med en katastrof. Miss-tänkt för att ha blandat arsenik i en procentares havresoppa flydde han 1851 till USA. Till Sverige återvände han aldrig.

Skyldig eller ej – Almqvist hade vänner som försvarade honom. En av dem var Johan Ludvig Runeberg. Han har skrivit: "När vår herre spelar en vacker visa, frågar han ej efter om han väljer en sprucken fiol."

En höjdpunkt i Almqvists lyrik är *Songes*, dikter präglade av mystik, enkla och naiva, som han själv tonsatte.

Marias häpnad

Lammen så vita på ängen beta,
men barnet Jesus utmed dem går.

Häpen Maria stannar och ropar:
"Jag ser en strålring omkring barnets hår!"

En nationalskald

Porträttfrimärket av Verner von Heidenstam (1859-1940) gavs ut 1959 i två valörer – 15 öre och 1 kr. I detta frimärke märks med all tydlighet att Stig Åsberg var väl förtrogen med den diktares verk, som han avbildade.

Carl Jonas Love Almqvist
Utgivningsdag 26 september 1966

Det var ett komplicerat original – med sammanträngda symboler – som gravören Arne Wallhorn fick brottas med, men han har löst uppgiften med fin lyster.

I sin egenskap av Nobelpristagare återkom Heidenstam på frimärke 1976. Detta frimärke i två valörer, 1 kr och 1:30 kr, komponerades av Lennart Forsberg, som utförde Nobelfrimärkena åren 1974-1981, i regel med foton som förlaga. Nog är Stig Åsbergs tecknade porträtt att föredra.

Om Verner von Heidenstam skriver professor Staffan Björck i sin biografi att hans

Verner von Heidenstam
Utgivningsdag 6 juli 1959

Verner von Heidenstam
Utgivningsdag 17 november 1976

register var häpnadsväckande stort. Han växlar mellan "slösande epikureism och asketisk hjältelära, sorglöst lättingsliv och hårdaste pliktmoral, livsdyrkan och döds kult, den yttersta ensamheten och gemenskapsruset, förbrödringsdrömmar och revolutionsyra. Det är extremer hela vägen, sällan något rofyllt mellanläge!"

Heidenstams prosaproduktion – i fosterländsk anda – var omfattande. Här ingår *Karolinerna*, *Heliga Birgittas pilgrimsfärd*, *Folke Filbyter*, *Bjälboarfvet* samt *Svenskarna och deras hövdingar*. Det är böcker som idag inte står högt i kurs.

Även den lyrik, för att inte skriva retorik, som gjorde honom till nationalskald har – för att låna en formulering av Sven Delblanc – "sällan åldrats med behag".

Däremot har hans senare dikter i samlingen *Nya dikter* (1915) med sin enklare, friare versform och med ett innehåll som speglar resignation och försoning överlevt. En grundtanke är att människans liv i all sin korthet och ömklighet är något stort och heligt, ja ett under. I *Nya dikter* (1915) ingår denna hyllning med dess suggestiva inledning av en diktarbroder.

Ur Gustaf Frödings jordafärd

Bort gå de,
stumma skrida de
en efter en till skuggornas värld.
Klockorna dåna. Tungt slå de,
mullra och kvida de,
sjunga sin sång till de dödas färd.

Milslångt borta jag sitter.
Ändå hör jag klockornas slag.
Hela vårt land i vinterns glitter
hör de klockor, som ringa i dag.
Sommar var du och blommande vår,
sädens sus vid sjöarnas stränder.
Sov, vår sångare, sov på din bår
lyft på tusendes händer!

Gustaf Fröding
Utgivningsdag 22 augusti 1960

Rosor i ett sprucket krus

Heidenstams hyllningsdikt leder oss över till Gustaf Fröding (1860-1911). Åsbergs porträtt på Frödingfrimärket av årgång 1960 – i valörerna 30 öre och 1:40 kr – skiljer sig från de andra skaldefrimärkena genom att han avstått från symboler. Porträttet uppfyller hela bilden.

Åsberg har haft en tacksam förlaga att utgå från – ett fotografi av en av vårt lands främsta porträttfotografer – Henry Goodwin. Och det är den i *Posten* nyanställda Czeslaw Slania som svarat för gravyren.

I en skrift om Czeslaw Slania, *Gravyrkonstens mästare*, skriver professor Nils G. Stenqvist: "Den skicklige gravören måste vara som en översättare av poesi – lyhörd för att kunna tolka innebörden och stämningen i en annans verk. Ingen kan heller som Slania återge konstverk så att man känner oljefärgens pastositet, akvarellens skimrande yta eller kritans mjuka stoffighet. Och inte minst viktigt – själva uttrycket i bilden. Gravstickeln åstadkommer alltid en linje som är kylig, klar och distinkt. Det är med systemet av linjer och punkter som Slania skapar levande hud, luftigheten i hårlocken, pälsens mjukhet eller metallens hårda glans."

Gustaf Fröding hade ett tungt arv att bära. Modern var sinnessjuk vid hans födelse och fadern led ständigt av nervösa åkommor. Om hans egen sjukdomsbild har uppfattningarna växlat. Under alla förhållanden var han ett geni, ett lyriskt snille.

Redan hans första diktsamling *Guitarr och dragharmonika* blev väl mottagen och

såldes i fler exemplar än någon annan lyriker dittills nått upp till. Tre upplagor 1891-96 såldes i 5.000 exemplar.

Några av hans mest kända dikter ingick – *Väran prost*, *Vackert väder* och *Vallare-låt*.

Med humor och medkänsla skapade Fröding sina figurer, som levde sitt eget liv. Därtill var hans dikter väklingande, ja musikaliska.

Även *Nya dikter* 1894 blev en framgång. Men därefter utbröt sjukdomen. Den tog sig uttryck i syn- och hörselvillor, apati och förvirring. Även om han var tämligen frisk vissa perioder och ytterligare diktsamlingar följde, förändrades hans diktning. Han kände sig utestängd från det verkliga livet. Hans dikter – ofta gripande – präglades av längtan att nå det som hans skygghet och osäkerhet hindrat honom ifrån.

En kärleksvisa

Jag köpte min kärlek för pengar,
för mig var ej annan att få,
sjung vackert, I skorrande strängar,
sjung vackert om kärlek ändå.

Den drömmen, som aldrig besannats,
som dröm var den vacker att få,
för den, som ur Eden förbannats,
är Eden ett Eden ändå.

En bortglömd kulturgigant

50 år efter sin död avbildades Viktor Rydberg (1828-95) på ett frimärke i två valörer – 20 och 90 öre. Harald Sallberg har komponerat frimärket och förlaga har varit ett parti av Albert Edelfelts välkända porträtt. Sven Ewert graverade.

Litteraturhistorikern och författaren Hans Granlid har tagit som en uppgift att återupprätta det anseende som Viktor Rydberg efter hand förlorat. I den andra delen av *Författarnas litteraturhistoria* berättar Granlid hur han redan på 1950-talet ivrade för Viktor Rydberg och på 1970-talet har han givit ut en antologi och en litteraturveten-

Viktor Rydberg
Utgivningsdag 21 september 1945

skaplig undersökning. Men någon debatt har han inte lyckats väcka. Det förvånar honom egentligen inte. Det ringa gensvaret beror på, menar han, "den allmänna teknokratiska nedskrotningen av det gamla och onyttiga. Och skulle alltså kunna inträffa endast i Sverige, som må berömma sig av rätt mycket men absolut inte av att vårda (vill säga med jämna mellanrum friska upp) sina litterära klassiker."

Här må inskjutas att i varje fall Posten gör kulturinsatser i uppfriskande syfte genom sina minnesfrimärken av våra stora författare.

Att Viktor Rydberg haft betydelse även under vårt århundrade har bl.a. Ernst Wigforss betygat. Han skriver i sina *Minnen* att säkert många fler än han fått sin socialistiska inställning grundlagd och stärkt av "den fantasins kraft varmed Rydberg målar det onda socialismen övervinnet."

Klockorna

Om hopplöshet faller över mänsklighetens
nöd,
om frihetssången tystnar för gunst och för
bröd,
om ungdomshjärtat kallnar och känner utan
kval,
hur bort ur världen viker det godas helga
ideal.

Då knyter sig handen kring klockans starka
tåg,
då ringer demonen med rasande håg,
då svingar nattens klocka sin ofantliga rund,
då skälver hela världen och rämnar i sin
djupsta grund.

August Strindberg
Utgivningsdag 22 januari 1949

"Titanen"

I en intervju i *Svenska Dagbladet* 1948 sade Akke Kumlien – ett av svensk bokkonsts stora namn – att han aldrig sett ett svenskt frimärke med riktiga bokstäver och siffror. Frimärkstecknarna hade inte insett hur viktigt det är att ta till vara de typografiska elementen.

1949 fick Akke Kumlien själv visa sig på styva linan, en uppgift som han klarade med glans. Det var då 100 år sedan August Strindberg (1849-1912) föddes och jubileumsfrimärket i tre valörer – 20, 30 och 80 öre – gjorde Akke Kumlien till ett typografiskt mönster. Det är till alla delar vackert komponerat med Richard Berghs porträtt som förlaga. Richard Bergh var en styv porträttmålare. Han parade porträttligheten med en inträngande skildring av själva personligheten.

August Strindberg, "titanen" i svensk litteratur, var ju främst prosaförfattare och dramatiker. De dikter han skrev under 1880-talet ville han själv inte se som centrala i sitt författarskap. Men det poetiska språket, den fria versen och rytmen i dikterna var banbrytande.

Hans diktsamling i början av 1900-talet med den anspråkslösa titeln *Ordalek och småkonst* räknas till den svenska lyrikens klassiker.

I början av sitt författarskap deklarerade Strindberg: "Jag har icke det skarpaste huvudet – men elden; min eld är den största i Sverige." Ingen har kunnat motsäga honom.

Stora länsvägens slutord

Här vilar Ismael, Hagars son,
som en gång nämndes Israel,
emedan han fått kämpa kamp med gud,
och släppte icke striden förrän nedlagd,
besegrad av hans allmacts godhet.
O evige! Jag släpper ej din hand,
din hårda hand, förrän du välsignat!

Välsigna mig, din mänsklighet,
som lider, lider av din livsens gåva!
Mig först, som lidit mest –
som lidit mest av smärtan
att icke kunna vara den jag ville!

Både Fridolin och löskerkarl

Det frimärke som 1964 utkom i två valörer – 35 öre och 1:05 kr – till minnet av Erik Axel Karlfeldt (1864-1931) avviker genom att motivet hämtats från hans diktning. Jerk Werkmäster, som tecknade frimärket, illustrerade 1920 Karlfeldts *Dalmålningar, utlagda på rim* med sköna träsnitt i svart och rött – ett klassiskt verk i svensk bokkonst. Arne Wallhorn har känsligt graverat frimärket.

Den som kände starkt för Dalarnas natur och kultur var beslutsfattaren själv, Postverkets generaldirektör Erik Swartling, med sommarviste i Leksand. Han tyckte mycket om detta frimärke och vid hans avgång ur Postens tjänst uppväktade verkets personalorganisationer honom med en kristallvas med frimärksbilden ingraverad.

Erik Axel Karlfeldt
Utgivningsdag 3 februari 1964

Erik Axel Karlfeldt
Utgivningsdag 11 november 1994

Karlfeldt blev ändå porträtterad på frimärke – som Nobelpristagare. Året är 1994 och han hade sällskap av Eyvind Johnson och Harry Martinson. Inga-Karin Eriksson tecknade Karlfeldtmärket och Slania grave-rade. Valören var 4:50 kr.

Karlfeldt hade både ljusa och mörka si-dor. För det ljusa svarade Fridolin; en stude-rad karl av bondesläkt som alltför länge för-djupat sig i böckernas värld och som sätter spaden i jorden. Den mörka sidan framträ-der bl.a. i dikten *En löskerkarl* – en hemlös vinddriven, namnlös främling.

”Det är svårt att komma Karlfeldt in på livet”, skriver Lars Forsell i *Författarnas litte-raturhistoria, andra delen*. ”Den förföriska re-toriken, rytmen som gungar som tuvorna i ett kärr, den barska hembygdskänslan och den säregna fosterlandsmytologin – allt det-ta både lockar och stänger ute.

Någonstans i denna klangskog sitter en Oåtkomlig som är mer ensam än högstäm-d och som i sin ångest och rädsla, framtids-pessimism och svartsyn, har mer av ’den moderna människan’ än han egentligen vill eller vågar erkänna.”

Aftonbön

Jag vill till ro mig lägga
i nattens svala sköt
och stilla tankar dägga
ur allt vad jag led och njöt.

Av allt jag älskar och hatar,
av sol och is, en flod
skall kvälla som hugnar och matar
mitt hjärta med hälsans blod.

Som örnens ungar få vila
från jagandets heta dag,
skall månljus barmhärtighet sila
hit ner och himmelskt behag.

Jag är ett barn av natten
och tarvar dess modersbröst.
Nu sova land och vatten.
Bedrövade värld, hav tröst!

Postens egen skald

Frimärksporträttet av Bo Bergman (1869-1967) är tecknat av Sixten Lundbohm, som konstnär framförallt landskapsmålare. Konstnären – och i följsamhet med honom Czeslaw Slania – har varit lätt på handen. Porträttet saknar skärpa – verkar anemiskt.

Bo Bergman
Utgivningsdag 13 oktober 1969

Bo Bergman debuterade sent – år 1903 – men han var verksam så mycket längre. Han är den mest långlivade av alla svenska diktare. Flertalet av sina diktsamlingar gav han ut på äldre dar.

Hans ton är lågmäld och vemodig, or-den vardagsnära, rytmerna enkla. Han var från början och har förblivit framför allt ungdomens skald. Han har också blivit äls-kad för sina Stockholmsskildringar både på vers och prosa.

Om sin senare diktning skriver Bo Berg-man: ”Sedan melodien i mycket övergett mig har koncentrationen – kärnan, blods-droppen, det definitiva mejselhugget, den sammanpressade känslan – blivit det för mig väsentliga i lyriken”.

Den dikt jag valt vittnar just om denna starka koncentration:

Vi gå alla med brev till varann,
och ödets depescher vi bära.
Var själ är ett brev; du får lära
dig tyda det bäst du kan.

Lilla Paris' sångare

Det frimärke som gavs ut 1985 till minnet av Birger Sjöberg (1885-1929) – en högvalör à 4 kr – har ett fotografi av A. W. Rahmn som förlaga. Eva Jern har utfört kompositionen och även gjort en bearbetning av fotografiet. Majvor Franzén har graverat.

Birger Sjöberg
Utgivningsdag 12 oktober 1985

Birger Sjöberg arbetade i många år som journalist. Men tack vare framgången med debutsamlingen 1922 *Fridas bok* – han var då 37 år – kunde han under de återstående sju åren av sitt korta liv försörja sig på att framföra Fridas visor till gitarr.

I hans humor och raljeri i Frida-visorna kan man spåra påverkan av Fröding och i de parodiska inslagen av Bellman.

Diktsamlingen 1926 med den avslöjande titeln *Kriser och Kransar* visar helt andra sidor av skalden. Han rannsakar sig själv och röjer den ångest och det allvar som han nödtorftigt kunnat dölja i sina idylliska skildringar av den svenska småstaden – Lilla Paris – alias hemstaden Vänersborg, som han dock tidigare gett ett mindre vackert namn: Brackestad.

Kvällshimlen bär

Kvällshimlen bär
färg utav mörker och ros.
Ensam jag är,
timmarna rinna sin kos.
Räknar jag år
räknar jag sår
räknar jag mörka bekymmer.
Ensam jag är
kvällsmolnet bär
rosor på svart när det skymmer.

Jorden mig bränt
- ofta i elden jag log -
döden jag känt,
såg vid en blixtnär jag dog.
Häpen jag fann
yngling bli man
glädje bli gråt och bekymmer.
Ensam jag är,
kvällsmolnet bär
rosor på svart när det skymmer.

Hemlöshetens skildrare

Dan Andersson (1888-1920) blev ihågkommen med två frimärken 100 år efter födelsen. De är vackert dystra – både det levande porträttet och bilden av granarna runt sjön med den ingraverade välfunna texten: "En mörkrets och hemlöshetens sångare". Czeslaw Slania har gjort den mästerliga gravyren efter förlagor av Inga-Karin Eriksson och Konrad Öberg – allt som allt ett lysande samarbete.

Dan Andersson föddes i Grangärde i Dalarna och växte upp i fattigdom. Han försörjde sig först som skogs- och brädgårdsarbetare, sedan som folkskollärare. Han hyste livet ut stark medkänsla med det fattiga folk han kom ifrån.

Hans sorgsna och vildmarksromantiska dikter i *Kolvaktarens visor* och *Svarta ballader* gjorde honom snart känd. Visorna i mollton ljuder som ett sus från de stora skogarna.

Dan Andersson. Utgivningsdag 8 oktober 1988

Epilog

God natt – god sömn jag önskar er,
ni alla vandringsmän.
Vi sluta sjunga och skiljas – vad mer
om aldrig vi träffas igen.
Jag har sagt något litet och fattigt av det
som brunnit hos mig och så snart brinner
ner,
men den kärlek, där fanns, ej förgängelse vet
– god natt – god sömn åt er.

Ett barfotabarn i livet

Nils Ferlin (1898-1961) sitter staty i hemstaden Filipstad. Han har hamnat i raden av poeter på frimärken på ett ovanligt och mera långlivat sätt. Hans frimärke 1983 är ett bruksfrimärke – valör 6 kr – med betydligt längre löptid än jubileumsfrimärken. Arne Wallhorn har gjort gravyren, som framträder ren och klar genom att statyns yttre miljö utelämnats.

K. G. Bejemark, som varit professor vid Konsthögskolan, har gjort denna staty lik-som den av Ferlin stående i gatuvimlet i Stockholms Klarakvarter. På samma okon-

ventionella sätt har Bejemark skulpterat Evert Taube och Tage Danielsson, fjärran från den idealisering som vidlåder många porträttskulpturer.

Innan Nils Ferlin debuterade som seriös skald med samlingen *En döddansares visor* (1930) hade han ägnat sig åt ett uppenbarligen lärorikt mångsyssleri som revyartist, skådespelare, schlagerförfattare och journalist och inte minst som bohem i tidningskvarteren i Klara.

Redan debuten visar en poet som behärskar verskonsten, som ömsom skämtar, ömsom är en bitter samhällskritiker. Efterföljande diktsamlingar gjorde honom än mer berömd, än mer älskad. Härtill har bidragit att hans dikter blivit tonsatta – med mest lyckat resultat av hans personliga vänner Josef Briné, Lille Bror Söderlundh och Gunnar Thuresson.

Du har tappat ditt ord

Du har tappat ditt ord och din papperslapp,
du barfotabarn i livet.
Så sitter du åter på handlarns trapp
och gråter så övergivet.

Vad var det för ord – var det långt eller kort,
var det väl eller illa skrivet?
Tänk efter nu – förrn vi föser dej bort,
du barfotabarn i livet.

Nils Ferlin
Utgivningsdag 10 februari 1983

Tidigt folkkär, sent erkänd poet

Två frimärksutgåvor har ägnats Evert Taube (1890-1976) – den första "I Roslagens famn" (1977) med fem motiv från *Calle Schewens*

vals, den andra tillsammans med Bellman. Det handlade då – år 1990 – om två jubileer. Bellman och Taube var födda 250 resp. 100 år tidigare. Den senare utgåvan är överlägsen som hyllning. Konstnären Gösta Werner hade inför jubileet gett ut en konst-mapp om Taube liksom Peter Dahl gjort om Bellman. Dahl har dessutom i sann Bellmanska anda illustrerat *Fredmans epistlar*.

Evert Taube var ju liksom Gösta Werner tecknare och målare och de hade en gemensam motivvärld – havet och sjömanslivet.

Frimärkshäftet med Peter Dahls och Gösta Werners bilder är välkomponerat – med viss symmetri – av Eva Jern. Valören är 2:50 kr och gravören Czeslaw Slania har gjort en träffsäker tolkning av de mustiga och schvungfulla förlagorna.

Evert Taube har nått en vidare publik än någon annan svensk diktare. Men det dröjde länge innan han blev erkänd – främst av

Evert Taube
Utgivningsdag 2 maj 1977

Gunnar Ekelöf och Lars Forssell – som lyriker. Detta grämde honom. Själv betraktade han sig mer som författare och konstnär än som visdiktare och vissångare. Ändå är det kanske i hans visor som hans originalitet bäst gör sig gällande.

Hans poesi har sina rötter i den tidiga medeltidsdiktningen. I *Valfart till Trubadurien och Toscana* (1957) skriver han: "Den nya provensalska lyriken, det ljusa elvahundra-

Carl Michael Bellman & Evert Taube. Utgivningsdag 8 augusti 1990

talets lyrik, uttalade inför en häpen samtid att tillvarons mening och mål måste sökas i en oklanderlig och hänförande poesi, att denna poesi uppstår ur en djup kärlek och att denna kärlek måste vara fullkomligt osjälvisk, försakande, tålmodig och ödmjuk.”

Gammalvals i Roslagen

Lurviga Roslag, o, sjöland, du häver dig
 halvdränkt ur havet
 med dina sandiga åsar och urberg och
 stormvridna tallar
 med dina tusentals tångsvepta, ärriga öar och
 kobbar,
 kupiga knalliga bucklor på jordklotets isrivna
 hjässa.
 Vindpinat vresiga Roslag, jag hälsar dig,
 havsörnars hemland!

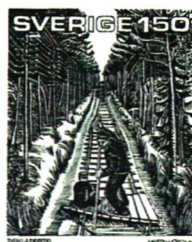
[...]

Sjösala lövängar blomstra, nu fröjdar sig åter
 naturen
 primulan blommar och smörblomman lyser
 som guld i det gröna,
 vattnet i tunnan vid knuten är gullgult av
 frömjöl från tallen,
 poppeldun snögar och häggarna sprida sin
 vällukt med vinden
 kring dina blänkande fjärdar, o, Roslag, mitt
 hemland i havet.

Gäst hos verkligheten

Pär Lagerkvist (1891-1974) har hedrats med två frimärken. Det första gavs ut 1981 och där möts i skön förening ordkonstnären Pär Lagerkvist och bildkonstnären Sven Ljungberg. Frimärksmotivet var en av Ljungbergs illustrationer i trägravyr till *Gäst hos verkligheten*. Martin Mörck har graverat märket.

Man bör vara sparsam med ett adjektiv som ”kongenial”, men här ligger det nära till. Sven Ljungberg skriver hur inspirerad han varit i *Biblis* (1966), den årsbok som Föreningen för bokkonst ger ut: ”Ingen annan bok har jag kanske känt mig så nära. [...]”

Pär Lagerkvist
 Utgivningsdag 9 september 1981

Pär Lagerkvist
 Utgivningsdag 27 november 1990

Det är så mycket i barndomsskildringen som man tycker sig själv ha upplevt, på något förunderligt sätt är det så. Denna oro och ängslan som är så underbart och enkelt skildrad.”

Det andra frimärket – valör 3:80 kr – utgivningsår 1990 – visar Pär Lagerkvist i bild i hans egenskap av Nobelpristagare. Ingall Axelsson, alltid lika skicklig i sina frimärksporträtt, har skapat frimärket och Martin Mörck har graverat även detta Lagerkvist-märke. Konstnären och gravören har tillsammans fått fram något för författaren mycket utmärkande. Stig Ahlgren har uttryckt det så här: ”På porträtt av Pär Lagerkvist fäster man sig främst vid uttrycket i ögonen. De glänser med nästan översinnlig koncentration.”

Såväl i Pär Lagerkvists dikter som i hans prosa och dramer finns ett gemensamt mönster. Han ger uttryck för den store diktarens ständiga oro och fruktan och sökande. Medan den unge gossen i *Gäst hos verkligheten* undrar över tillvarons väsen och me-

ning, uttrycker den mogna poeten i *Af-tonland* (1953) hur han alltjämt söker svar på de eviga frågorna, dock utan att få det. "Jag ville veta men fick bara bara fråga, jag ville ljus men fick bara brinna."

Här följer en av de vackraste kärleksdikterna på svenska språket:

Kärlekens visa

Kärlekens visa har inga ord,
nynnar som vinden i träden,
svävar lätt över blommande jord,
leker i sommarsåden.

Ingen hör den mera än vi,
du och jag vid din sida.
För det är oss den sjunger i
sin sång över jorden vida.

Diktaren som gick mot tidens strömningar

Frans G. Bengtsson (1894-1954) är framför allt en prosans mästare, men han framträdde först som lyriker. I dikterna följer han stränga regler. I en essä – *Framför en bokhylla* – bekänner han att han har nöje av att läsa så gott som allt. Men han gör några undantag: juridik, proletärromaner, aposteln Paulus, uppsatser som börjar med: "Vi lever i en brytningstid" samt fri vers."

En av hans husgudar var den franske poeten Théodore de Banville som skrivit en bok om poesins teknik och hävdar om den poetiska friheten: "Il n'existe pas."

Frans G. Bengtsson var av alldeles sam-

ma mening och skriver alltmera otidsenligt sina dikter i konstfulla och svårbemästrade former som sonetten, ghaselen och canzonnen. Ghasel är den persiska och turkiska litteraturens mest använda diktform. Frans G. Bengtssons dikter är eleganta och briljanta men de kan bli i pompösaste laget.

Frimärket från 1994 – 100 år efter författarens födelse – i valören 6:40 kr – anknyter till hans stora och folkära roman *Röde Orm*, där han med lysande resultat förenar sitt sinne för det heroiska med smaken för det burleska.

Den mångkunnige grafikern Jordi Arkö, konstnärlig ledare för Grafikens Hus i Mariefred – en imponerande och fascinerande nyskapelse i en gammal kulturhistorisk miljö, Gripsholms Kungsladugård – har tecknat frimärket och Piotr Naszarkowski har gravrat.

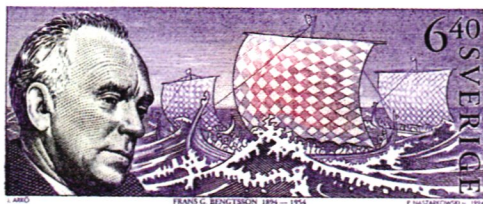
En Ghasel

Ungdomsdrömmens ord vet ingen.
Namn på lyckans jord vet ingen.
Om min drömda kära bor i
söder eller nord, vet ingen.

Seglen fly; och om den enda
far förbi ombord, vet ingen.

Svar på hjärtats vilsna undran,
fast så ofta spord, vet ingen.

Måsen vet en väg till vila.
Hjärtat, ovan jord, vet ingen.

Frans G. Bengtsson
Utgivningsdag 1 oktober 1994

Harry Martinsson
Utgivningsdag 11 november 1994

Han var ett snille

Harry Martinson (1904-78) är den siste i denna kavalkad av poeter på frimärken och en av de största. Frimärket gavs ut 1994 – värde 6:50 kr – med hans porträtt med blommande nässlor och den vandrande filosofen Bolle i bakgrunden. Svenolov Ehrén har tecknat frimärket och Czeslaw Slania har graverat.

En av de personer som stått Harry Martinson nära är fil. dr. Georg Svensson, i sex decennier verksam på Bonniers Förlag. I sina memoarer berättar han kärleksfullt om Martinson och det samarbete de hade i mer än 40 år. Han inleder sitt avsnitt om denne diktare på följande sätt: "Av alla de människor jag mött är det en som jag utan tvekan betecknar som ett snille: Harry Martinson. Det gäller både hans författarskap och hans personlighet."

Georg Svensson menar att schablonbilderna av Martinson som den glade, blide, stort leende diktaren inte stämmer. Han var en mycket känslig och ömtålig människa och led tidvis av depressioner. Särskilt svår var depressionen efter mottagandet av Nobelpriset – ett pris som mest ledde till besvikelser och bekymmer.

Den sista diktsamlingen under hans livstid hette *Tuvor*. Dess sista dikt är en av de två dikter som Harry Martinson själv betecknade som de mest centrala. Denna dikt, sade han, är "mitt sista ord".

Tuvor

Senfödda svärmar av flygande varelser
drar fram under avlödade träd.
De stannar till på ställen med lä
och synes dansa upp och ner
där höstsolen ännu kan värma.
Ingen kan säga deras namn eller art
förrän höstvinden stöter dem bort ur året,
utåt hemlösa lufthav.

Om var av dem kunde kallas ett ord,
då blåser där bort ett livspråk i vinden.
Livet och döden, de två storslösarna
spelar i natten med höga tal.
Oräknat och tallöst virvlar det mesta vi ser
alltid bort, till ständig förskingring.

Porträtt av svenska poeter

Den i början av 1997 bortgångne poeten Verner Aspenström har skrivit en dikt som han just kallar *Porträtt av svenska poeter*. Den ingår i samlingen *Litania* (1952).

Tre av verserna får avsluta denna kanske alltför rapsodiska exposé. Men utrymmet har varit för begränsat för att medge någon mer heltäckande presentation av poeterna och deras diktverk. Men måhända lockas läsarna att läsa vidare – var och en med sin "honungsgömma" – enligt citatet av Gunnar Ekelöf i inledningen.

Ur Porträtt av svenska poeter

Världen är ofattbar.
Låt världen vara ofattbar!
Allting återvänder och fullbordas.
Men att återvända är att förvandlas.
Tidsåldrar övergår i tidsåldrar.
Ekon blandas med ekon.
Nu är hans dikter tusen år gamla.

Främling och därför förtrogen med allt.
Ingen tillhörig och därför närvarande i oss
alla.
Likt en tjänare i ett uråldrigt, till hälften
redan övervuxet slott:
dessa underligt klädda och nästan osynliga

män
som visar oss omkring i de ekande salarna
och vars röster till sist icke kan skiljas
från de egyptiska urnornas röster.

Lövsångaren, den fåordiga prinsen,
vilar i sitt fågelbo.
Ritar ibland med vingpennan
sin skrift mot rymden.
Sammanfattar i två penseldrag
stormens då i ett träd.
Lägger ofta sina dikter
i daggbåpor.

Bortom nyanserna
det rätta ordet.
Bortom ordet
den rätta tystnaden.

Litteratur

Ahlgren, Stig,

Den bästa lyriken
(Bokklubben Svalan).
Stockholm 1946.

Bjurström, Per,

Tre decennier svensk grafik
(*Sveriges Allmänna Konstförening*, 85).
Stockholm 1976.

Björck, Staffan,

Verner von Heidenstam (*Svenska Författare*).
Stockholm 1947.

Carlbom, Arne,

Frimärksbilder
(*Meddelanden från Postmuseum*, 36).
Stockholm 1988.

Diktaren och hans formvärld.

Malmö 1975.

Forseth, Einar,

Mälardrottningens Gyllene Sal.
Malmö 1973.

Författarnas litteraturhistoria, 1-3.

Stockholm 1977-1978.

Hillman, Göran,

Vem är vem i svensk konst.
Stockholm 1993.

Hägg, Göran,

Den svenska litteraturhistorien.
Stockholm 1996.

Levande svensk poesi.

Stockholm 1996

Litteraturhandboken. 5. uppl.

Stockholm 1984

Lyriskboken. 3. uppl.

(*När-Var-Hur-serien*).
Stockholm 1978.

Lönnroth, Lars & Delblanc, Sven,

Den svenska litteraturen, 4.
Stockholm 1989.

Selander, Sten,

Levande svensk dikt från fem sekel. 3. uppl.
Stockholm 1941.

Svensk dikt.

Stockholm 1995.

Svenskt litteraturlexikon. 2. uppl.

Lund 1970.

Svenson, Gilbert,

Stildrag hos våra frankotecken 1-2
(*Meddelanden från Postmuseum*, 34 & 35).
Stockholm 1969 & 1973.

Svensson, Georg,

Minnen och Möten.
Stockholm 1987.

Tigerstedt, E. N.,

Svensk litteraturhistoria.
Stockholm 1948.

Tullberg, Sigurd,

Frimärkenas Sverige och Sveriges frimärken.
Stockholm 1975.